

Att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Sjuksköterskeprogrammet vid Uppsala universitet

Ulla Albért, Christine Leo Swenne,
Berit Thoudal, Anette Marklund

Ulla Albért, fil mag i pedagogik, teol kand, grundläggande utbildning i psykoterapi,
utbildningschef, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet.

E-post: ulla.albert@nck.uu.se

Christine Leo Swenne, docent, programansvarig på sjuksköterskeprogrammet,
institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet.

E-post: christine.leo.swenne@pubcare.uu.se

Berit Thoudal, universitetsadjunkt, bitr. programansvarig på sjuksköterskeprogrammet,
institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet.

E-post: Berit.Thoudal@pubcare.uu.se

Anette Marklund, utbildare, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet.

E-post: anette.marklund@nck.uu.se

För att personer som utsatts för våld samt deras barn ska få skydd och stöd krävs att yrkesverksamma har evidensbaserad kunskap om våld. Idag är det obligatoriskt för studenterna på åtta utbildningsprogram att kunna visa på kunskap om "Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer", sedan detta kunskapsmål införts i högskoleförordningen. Sjuksköterskeprogrammet vid Uppsala universitet undervisade tidigt om kunskapsområdet och har sedan 2006 utvecklat en sammanhållen undervisning fördelat på flera terminer, från 2019 med möjlighet till fördjupning genom en valbar kurs. Kunskapsmålet har brutits ned till mindre delar som exempelvis belyser särskilda sårbarheter för våld. En tvärvetenskaplig ansats, undervisning om lagstiftning och erfarenheter från praktisk verksamhet, kombinerat med reflektion ger studenterna förutsättningar att omsätta kunskapen i professionell praktik.

In order for victims of violence and their children to receive protection and support, professionals must have evidence-based knowledge about violence. Following the introduction of a new learning objective in the Swedish Higher Education Ordinance for eight undergraduate degrees, it is now mandatory that students demonstrate knowledge of "Men's violence towards women and violence in close relationships". This field of knowledge has been taught as part of the Nursing Programme at Uppsala University for many years. The curriculum stretches over several terms, with the added possibility of an in-depth, elective course. The learning objective is split into modules that i.a. focus on violence against vulnerable groups. Combining an interdisciplinary approach and lectures on legislation with experiences from clinical practice, with time for reflection, gives students the prerequisites to translate their knowledge into professional practice.

För att våldsutsatta och deras barn ska få det skydd och stöd de har rätt till, samt våldsutövare få hjälp med att upphöra med våldet, krävs det att de yrkesverksamma som de möter har kunskap om våld och att denna kunskap är förankrad i forskning. Det innefattar kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer sett ur ett samhällsperspektiv; och våldets former, kännetecken och konsekvenser sett ur ett individperspektiv.

Efter en ändring i högskoleförordningen är det sedan 2018 obligatoriskt för studenter på utbildningar som leder till fysioterapeutexamen, sjuksköterskeexamen, socionomexamen, juristexamen, läkarexamen, psykologexamen och tandläkarexamen att kunna visa på kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.¹ Sedan den 1 januari 2019 omfattas även studenter på utbildningar till tandhygienistexamen av samma kunskapsmål.²

En bidragande faktor till regeringens beslut att införa det nya kunskapsmålet i högskoleförordningen är att Istanbulkonventionen, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, trädde i kraft i Sverige den 1 november 2014. Istanbulkonventionen kräver att anslutande stater ser till att yrkesverksamma som kommer i kontakt med brottsoffer eller förövare ska ha utbildning om hur man kan förebygga och upptäcka våld, jämställdhet mellan kvinnor och män, brottsoffrens behov och rättigheter samt hur man kan förebygga sekundär viktimisering (det vill säga att myndigheter genom okunskap utsätter brottsoffret för ytterligare kränkningar).³

Även i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer från 2014 betonas vikten av att yrkesverksamma har kunskap om våld, samt förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.⁴

Att införa ett nytt kunskapsmål på ett högskoleprogram innebär vissa utmaningar. Att utbilda om våld kräver en tvärvetenskaplig ansats. Denna artikel beskriver hur undervisningen om och examinationen av ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har lagts upp på sjuksköterskeprogrammet vid Uppsala universitet.

Tidigare kartläggningar

Frågan om närvaron av kunskapsområdet ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” i yrkesutbildningar har lyfts tidigare. Högskoleverket redovisade 2004 ett regeringsuppdrag att utvärdera hur frågor om genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i några akademiska utbildningar. Högskolever-

1. SFS 2017:857. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

2. SFS 2018:1135. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

3. Europarådet (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*. (Istanbulkonventionen). Europarådets fördragsserie – nr 210, 11 maj 2011.

4. SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

ket föreslog regeringen att föra in krav på kunskap om mäns våld mot kvinnor i examensordningens skrivningar för utbildningar som leder till examen som barnmorska, läkare, lärare, psykolog, psykoterapeut, sjuksköterska, socionom, tandläkare samt för social omsorgsutbildning och utbildningar som leder till examen som röntgensjuksköterska, sjukgymnast, specialistsjuksköterska och specialpedagog. Utredningen föreslog att Rikskvinnocentrum (som 2007 ombildades till Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) skulle ansvara för utbildning av universitetslärare.⁵

Även NCK har genomfört två kartläggningar, en 2009 om förekomsten av fristående kurser i mäns våld mot kvinnor,⁶ och en 2010 om hur mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktades i tjugo högskoleprogram som leder till yrken där man kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor, deras barn och förövare. Undersökningen omfattade alltså fler program än de som nu har det nya examensmålet inskrivet. För att ett program skulle anses undervisa om våld behövde de uppfylla tre kriterier som innebar att antal timmar som avsattes skulle vara möjligt att urskilja, kunskap om mäns våld mot kvinnor skulle vara inskrivet i studieplanen och finnas som ett mål i någon av kurserna, samt att studenterna examinerades. Det visade sig att endast vart tredje program undervisade om mäns våld mot kvinnor på grundutbildningen, vilket betydde att inte alla studenter fick med sig dessa nödvändiga kunskaper in i arbetslivet. Ännu färre program hade undervisning om hedersrelaterat våld och förtryck eller våld i samkönade relationer.⁷

NCK har även följt upp och utvärderat utbildningsinsatser som har genomförts inom ramen för regeringens *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* (skr. 2007/2008:39) och regeringens *Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifter mot sin vilja* (skr. 2009/10:229). I rapporten 2013 konstaterade NCK att det var en mängd korta ofta engångssatsningar som hade genomförts och att det fanns behov av en samordnad utbildningspolitik för yrkesutbildningar på universitet och högskolor samt fortbildning av yrkesverksamma.⁸

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) redovisade 2015 en kartläggning om hur frågor om mänskliga rättigheter och specifikt mäns våld mot kvinnor samt våld mot barn beaktades i flera yrkesutbildningar. UKÄ konstaterade att undervis-

5. Högskoleverket (2004). *Genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor – ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Högskoleverket.

6. Nationellt centrum för kvinnofrid (2009). *Delrapport 1: Kartläggning av fristående universitetskurser i ämnet mäns våld mot kvinnor*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.

7. Nationellt centrum för kvinnofrid (2010). *Delrapport 2: Nationell kartläggning om hur mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktas i grundutbildningar vid universitet och högskolor*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.

8. Nationellt centrum för kvinnofrid (2013). *Redovisning av regeringsuppdraget "Utvärdering av utbildningar"* (U2011/5671/J.ÅM). Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.

ningen om mäns våld mot kvinnor och våld mot barn behöver utvecklas för att studenterna ska få de kunskaper de behöver för att möta våldsutsatta personer i sina kommande yrken.⁹

I samband med beslutet om det nya kunskapsmålet ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” beslutade regeringen 2018 även att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att ”... erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor, i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer”.¹⁰ Uppdraget ska, enligt regeringens beslut, genomföras ”... i samverkan med Uppsala universitet där Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) finns samt andra myndigheter som Jämställdhetsmyndigheten bedömer relevanta”.¹¹ NCK har sedan dess utvecklat en högskolepedagogisk kurs för universitets- och högskolelärare bestående av både ämnesspecifika och pedagogiska perspektiv.

Att utbilda om våld i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är komplext och måste angripas tvärvetenskapligt. Det är därför avgörande att som utbildningsanordnare kunna se och förmedla bredden i den forskning som finns. Man behöver också kunna kombinera den teoretiska kunskapen med erfarenheter från praktisk verksamhet för att göra kunskapen konkret och användbar. Evidensbaserad kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är en god grund för att ge utsatta det stöd och skydd de behöver, men även sociala färdigheter kopplade till attityder och värderingar är nödvändigt för att kunna omsätta kunskapen i yrkeslivet. Utbildning om kunskapsområdet ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” bör därför inbjuda till reflektion som kan skapa förståelse och ge redskap för att arbeta mot våld.¹²

Det är också av vikt att säkerställa att undervisnings- och examinationsformer ligger i linje med högskolepedagogisk kunskap och forskning. Ett tydligt samband ska alltid finnas mellan det förväntade studieresultatet, undervisningsformer och examination och detta samband ska vara tydligt för studenterna. Användandet av aktiva verb i betygskriterierna utifrån taxonomier tydliggör progressionen mellan olika kursmoment.¹³ De aktiva verben beskriver vad studenten ska göra, till exempel beskriva eller analysera.

9. Universitetskanslersämbetet (2015). *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag*. Rapport 2015:25. Stockholm: Universitetskanslersämbetet.

10. Regeringsbeslut (S2018/01831/JÄM(delvis)).

11. Ibid.

12. Uppsala universitet (2020). *Att utbilda om våld*. Digitala lärplattformen Studium, Nationellt centrum för kvinnofrid. Uppsala: Uppsala universitet.

13. Elmgren, M. & Henriksson, A-S. (2016). *Universitetspedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Sjuksköterskeprogrammet vid Uppsala universitet

Sjuksköterskeprogrammet vid Uppsala universitet har lång erfarenhet av att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, i samverkan först med Rikskvinnocentrum, och senare med NCK. Programmet var det enda sjuksköterskeprogram som hade kunskapsmålet inskrivet i studieplanen, enligt kartläggningen NCK genomförde 2010. Sjuksköterskeprogrammet i Uppsala var även det sjuksköterskeprogram där undervisningen var mest omfattande med tio timmar fördelade på fyra terminer, och där undervisningen gick att urskilja från annan undervisning. Kunskapsmålet examinerades skriftligt och genom grupp-arbete. Man hade vid tidpunkten för NCK:s kartläggning däremot inte breddat kunskapsområdet med sårbarhetsperspektiv som våld i samkönade relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴ I det nya sjuksköterskeprogrammet som startade läsåret 2006/2007 lades undervisningen upp som en så kallad ”strimma” vilket innebär återkommande moment under flera terminer förlagt till kurser med innehåll som anses relevant i sammanhanget. Innehållet i undervisningen har varit främst grundläggande kunskap om våldets förekomst, våldets uttryck och samhällets ansvar med fokus på hälso- och sjukvårdens specifika ansvar. Idag är strimman utbyggd till att omfatta undervisningsmoment på termin, 1, 2, 3 och 6, samt möjlighet för studenterna att välja en valbar kurs termin 5, där en fördjupning sker av kunskapsområdet.¹⁵ Se flödesschema (Bild 1).

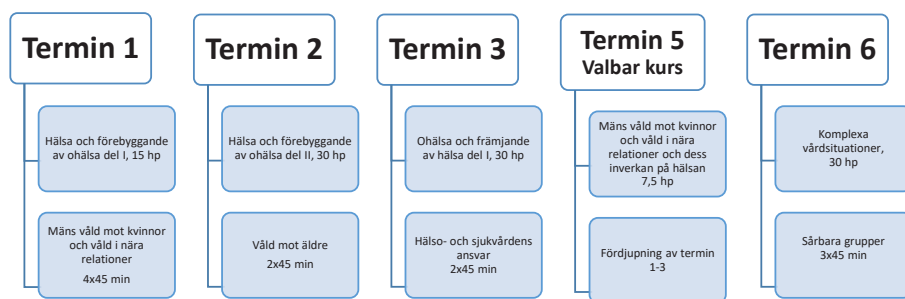

Bild 1. Flödesschema över sjuksköterskeprogrammets ”strimma” om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, inklusive valbar kurs. Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.

14. Nationellt centrum för kvinnofrid (2010). *Delrapport 2: Nationell kartläggning om hur mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktas i grundutbildningar vid universitet och högskolor*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.

15. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet*. Uppsala: Uppsala universitet.

En sammanhållen undervisning

Undervisningen på sjuksköterskeprogrammet i Uppsala avser att ge grundläggande kunskaper inom ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. Ämnet behandlas ur ett jämställdhetsperspektiv, utifrån internationella överenskommelser och mänskliga rättigheter. Hälso- och sjukvården har, enligt gällande lagstiftning, ett tydligt ansvar att upptäcka och identifiera våldet och ge ett adekvat medicinskt och psykosocialt omhändertagande. Därför är förmågan att identifiera, kommunicera och ge ett bra bemötande grundläggande, och bygger på kunskap om våldets omfattning och konsekvenser, samt samverkans betydelse.

Utbildningen i ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer handlar också i hög grad om att påverka attityder och värderingar. Att belysa särskild sårbarhet, det vill säga hur personer kan vara utsatta för våld på ett sådant sätt att det krävs särskilda stödinsatser då våldet riktas mot sårbarheten, blir ett viktigt perspektiv.

Samtliga delar, men inte alla moment, av strimman är obligatoriska. Undervisningen består av föreläsningar, gruppdiskussioner, webbkurser och utbildningsfilmer. Examination sker i form av närvaro och aktivt deltagande på obligatoriska moment, webbttest och så kallade ”duggor” (kortare delmoment som examineras under kursens gång).¹⁶ Litteratur som används genomgående under hela ”strimman” är antologin *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*¹⁷ men även annan litteratur förekommer under olika delar av strimman. Genom åren har studenterna efterfrågat en ytterligare fördjupningsmöjlighet varför en valbar kurs inrättades 2018 och startade 2019.

Undervisningen på de olika terminerna

På termin 1 ligger undervisningsmomentet i kursen *Hälsa och förebyggande av ohälsa I* (15 hp). Kursmålet är att studenten ska kunna beskriva grundläggande fakta om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Studenterna rekommenderas att genomföra den webbaserade kursen *Introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*¹⁸ före föreläsningen.¹⁹ Webbkursen är framtagen i samverkan mellan NCK, Socialstyrelsen och Länsstyrelserna 2014. Föreläsningen omfattar fyra timmar och tar upp bland annat definitioner av våld,

16. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet*. Uppsala: Uppsala universitet.

17. Heimer, G., Björck, A., Albért, U. & Haraldsdotter, Y. (red.) (2019). *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4e uppl.). Lund: Studentlitteratur.

18. Nationellt centrum för kvinnofrid. *Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. www.webbkursomvald.se Hämtad 2021-03-02

19. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Hälsa och förebyggande av ohälsa I*. Uppsala: Uppsala universitet.

våldets omfattning, uttryck och konsekvenser, normalisering- och uppbrottsprocesserna och hur identifiering av våldsutsatthet kan ske.

På termin 2 ligger undervisningsmomentet i kursen *Hälsa och förebyggande av ohälsa II* (30 hp) där en föreläsning med gruppdiskussion ingår och omfattar två timmar. Studenterna genomför även Socialstyrelsens webbutbildning *Våld mot äldre*.²⁰ Efter genomförd kurs ska studenten kunna beskriva hur våld mot äldre kan identifieras och hur det kan förebyggas.²¹ Föreläsningen tar upp begreppet särskild sårbarhet och våld, koppling mellan makt och åldersnormer, definitioner av våld mot äldre inklusive försummelse, omfattning och konsekvenser, att identifiera våldsutsatthet och ge stöd.

På termin 3 ligger undervisningsmomentet i kursen *Ohälsa och främjande av hälsa I* (30 hp), under delområdet vårdvetenskap med inriktning mot omvårdnad. Syftet med undervisningen är att ge en grundläggande kunskap om hälso- och sjukvårdens ansvar vid våldsutsatthet med fokus på kvinnor och barn. Undervisningen tar upp hälso- och sjukvårdens tydliga ansvar utifrån gällande lagstiftning, att upptäcka och identifiera våldet samt att ge ett adekvat medicinskt och psykosocialt omhändertagande.²² Undervisningen består av en två timmar lång föreläsning samt utbildningsfilmer om att ställa frågor om våld, där förmågan att identifiera, kommunicera och bemöta patienten lyfts. Även barns rättigheter tas upp under kursen, där syftet är att kunna särskilja och redogöra för ställningstaganden när barn far illa och samverka. Undervisningen om barn sker genom interprofessionellt lärande tillsammans med studenter från andra program.²³

På termin 6 ligger undervisningsmomentet i kursen *Komplexa vårdssituationer* (30 hp), under momentet vårdvetenskap med inriktning mot omvårdnad. Innehållet behandlar våld i nära relationer, med fokus på kvinnor och sårbara grupper. Syftet är att ge grundläggande kunskap om vad det kan innebära att vara i en sårbar position och utsatt för våld.²⁴ Föreläsningen är tre timmar och belyser vad särskild sårbarhet innebär och har fokus på våld mot personer med funktionshinder samt våld i samkönade relationer. Även beroendeställningar mellan offer och förövare och tänkbara konsekvenser belyses.

20. Socialstyrelsen. *Webbutbildning om våld mot äldre*. <https://utbildning.socialstyrelsen.se/learn/course/external/view/elearning/99/vald-mot-aldre> Hämtad 2021-03-02

21. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2020). Hälsa och förebyggande av ohälsa II*, 30 hp. Uppsala: Uppsala universitet.

22. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Ohälsa och främjande av hälsa I*, 30 hp. Uppsala: Uppsala universitet.

23. Uppsala universitet (2020). *Kurs Ohälsa och främjande av hälsa 1*, 30 hp. Översikt obligatoriska moment T3. Lärplattformen Studium, Nationellt centrum för kvinnofrid. Uppsala: Uppsala universitet.

24. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Komplexa vårdssituationer*, 30 hp. Uppsala: Uppsala universitet.

Valbar kurs

Möjlighet till fördjupning för studenterna finns genom den valbara kurs på termin 5 som startade 2019: *Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och dess inverkan på hälsan, inriktning hälso- och sjukvård* (7,5 hp). Kursen genomförs av NCK och fokuserar på särskild sårbarhet med annan inriktning än under termin 6, såsom barn, personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt kvinnor i missbruk. Även konsekvenser av våldsutsatthet för ohälsa och sjukdom belyses. En fördjupning sker i att ställa frågor om våld som en del av anamnesen, med inriktning mot personer i särskild sårbarhet där hälso- och sjukvårdens bemötande av patienter utsatta för våld är i fokus. Kursen ges på helfart med olika undervisningsmetoder som webbföreläsningar, grupparbeten, studiebesök och diskussionsforum. Studenterna examineras genom bland annat inlämningsuppgifter och seminarier.²⁵

Utmaningar

Att implementera ett nytt kunskapsmål på ett program innebär självklart utmaningar; både vad gäller att säkerställa ämneskompetens, men också att hitta utrymme i studieplanen och progression mellan kunskapsmålets olika delmål. På Uppsala universitet har en aktiv utveckling av strimman på sjuksköterskeprogrammet kontinuerligt pågått under många år. Arbetet har skett i samverkan mellan sjuksköterskeprogrammet och NCK. NCK har som expertcentrum bidragit med kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och även genomfört det mesta av undervisningen inom området. För att kunna genomföra en sammanhållen strimma har det även krävts ett väl utvecklat samarbete mellan de olika kurserna och terminerna som undervisningen ligger på. Kunskapsmålet ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” har också behövt brytas ner till delmål och examination har kopplats till dessa. Formerna för examination har omarbetats och förnyats vart eftersom undervisningsmomenten har förändrats. Planeringen av momenten har skett genom konstruktiv länkning, vilket betyder att ett tydligt samband ska finnas mellan det förväntade studieresultatet, undervisningsformer och examination. Behovet av att säkerställa en väl genomtänkt progression mellan momenten, har gjorts genom att successivt utveckla momenten både till innehåll och till antal under åren. Ett större arbete efter det nya kunskapsmålets införande har ytterligare förstärkt strimmans uppbyggnad.

25. Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och dess inverkan på hälsan, inriktning hälso- och sjukvård*, 7,5 hp. Uppsala: Uppsala universitet.

Referenser

- Elmgren, Maja & Henriksson, Ann-Sofie (2016). *Universitetspedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Europarådet (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*. (Istanbulkonventionen). Europarådets fördragsserie – nr 210, 11 maj 2011.
- Heimer, Gun, Björck, Annika, Albért, Ulla & Haraldsdotter, Ylva (red.) (2019). *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar* (4e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Högskoleverket (2014). *Genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor – ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Högskoleverket.
- Nationellt centrum för kvinnofrid. *Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. www.webbkursomvald.se Hämtad 2021-03-02
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2009). *Delrapport 1: Kartläggning av fristående universitetskurser i ämnet mäns våld mot kvinnor*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2010). *Delrapport 2: Nationell kartläggning om hur mäns våld mot kvinnor, bedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktas i grundutbildningar vid universitet och högskolor*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2013). *Redovisning av regeringsuppdraget "Utvärdering av utbildningar" (U2011/5671/J.ÅM)*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet.
- Regeringsbeslut S2018/01831/J.ÅM (delvis). *Uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd till universitet och högskolor i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2017:857. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS 2018:1135. *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Socialstyrelsen. *Webbutbildning om Våld mot äldre*. <https://utbildning.socialstyrelsen.se/learn/course/external/view/elearning/99/vald-mot-aldre> Hämtad 2021-03-02
- SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Universitetskanslersämbetet (2015). *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag*. Rapport 2015:25. Stockholm: Universitetskanslersämbetet.
- Uppsala universitet (2020). *Att utbilda om våld*. Digitala lärplattformen Studium, Nationellt centrum för kvinnofrid. Uppsala: Uppsala universitet.
- Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Hälsa och förebyggande av ohälsa I*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2020). Hälsa och förebyggande av ohälsa II, 30 hp*. Uppsala: Uppsala universitet
- Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Komplexa vårdssituationer, 30 hp*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Uppsala universitet (2020). *Studieplan för Sjuksköterskeprogrammet. Kursplan (2018). Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och dess inverkan på hälsan, inriktning hälso- och sjukvård, 7,5 hp*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Uppsala universitet (2020). *Kurs Ohälsa och främjande av hälsa 1, 30 hp. Översikt obligatoriska moment T3*. Lärplattformen Studium, Nationellt centrum för kvinnofrid. Uppsala: Uppsala universitet.